

Jak klikatá je cesta onkologického pacienta k onkologovi

Každá cesta začíná rozhodnutím, že se na ni vydáme, abychom něčeho dosáhli. Před rozhodnutím ale projdeme velmi složitým psychickým procesem zvažování účelu cesty. To, je-li tento proces rychlý či pomalý, záleží na typu naší osobnosti a prostředí, ve kterém žijeme. Život každého z nás zavádí na spoustu cest s různými posláním. Cesta k lékaři je pro většinu lidí obtížena především nejistotou. Znepokojující je už to, že na ni musíme vstoupit, protože nám selhala jistá tělesná funkce. Ne nadarmo si při každé příležitosti vzájemně přejeme hodně zdraví. Používáme vlastně tuto formulku jako zaklínadlo, talisman, kterým přiznáváme, že zdraví je jediná hodnota, které se v životě nechceme vzdát.

Nemoc se ale dostaví a stává se to tehdy, když ji člověk nejméně očekává. Tělesné obtíže přicházejí pozvolna, nenápadně nebo prudce, náhle, ale vždy vyvolají v psychice budoucího pacienta otřes v podobě šoku. Šok je směsice negativních emocí, jako je strach, úzkost, hlavně pak nepříjemné překvapení. Budoucí pacient je zaskočen, že jej jeho dosud bezchybně fungující tělo zradilo. Ale šok je šok, rychle mizí. V šoku přichází k lékaři pro pomoc jen velmi málo lidí. Ti se jdou víceméně ubezpečit, že jejich zdravotní potíže jsou banalitou, které se rychle zbaví. Paradoxně tak duševní zmatek může takového pacienta přivést včas k léčbě, začasto účinné, s dobrými výsledky.

Psychika budoucího pacienta si totiž rychle vytvoří arzenál obranných mechanismů v podobě šidítek, sebeklamů, lží a chlácholivých báchovek o dietní chybě, přepínání fyzických sil, psychickém vypětí, nepřízni osudu a že zase brzy bude dobře. Taková repudiace, popírání potíží může budoucímu pacientu vydržet velmi dlouho, přibližně tak dlouho, jak jsou jeho obtíže ještě snesitelné a na čas zapaditelné bylinnou léčbou a radami dobrých přátel. Může se stát, že budoucí pacient přece jen navštíví praktického lékaře ve snaze něco se svým problémem aktivně dělat pomocí lékařské vědy. Při této návštěvě může dojít ke zvláštnímu paradoxu, kdy teď už pacient lékaři vylíčí své potíže jako jednoznačně přechodné, neomezující a výjimečně opakující se po jakési delší, nesouvisující době. Pacient pak hereckým výkonem může lékařovu pozornost otupit nebo lékařových rad neposlechnout. A čas neúprosně pracuje proti pacientovi.

Potíže neustupují, ba naopak, pacient je zahrán do kouta svou vlastní tvrdohlavostí, zesilující strach z budoucnosti a noční úzkosti s hrozivými představami, existenciální frustrace vyplodí další silnou obrannou reakci, již je vztek, agrese. Zloba je obrácena především vůči imaginárnímu nepříteli ve vlastním těle. Agrese je zajímavá psychická reakce, která může být pro pacienta jak dobrým sluhou, tak zlým pánem. Je to akce, konečně se emoce rozhýbaly k aktivní činnosti a mohou pacienta posunout k vyřešení pravdy o svém zdravotním stavu. Ale ouha, pokud je vztek ovládnut strachem, vychází z něj a pacient není schopen analytického myšlení a volného uvážlivého rozhodování, pak agrese je vysoce kontraproduktivní pro pochopení a rozhodování. Zkušenosti jsou neúprosné. Ten, kdo agresí překoná, bude připraven spolupracovat s odborníky na své účinné léčbě a případném uzdravení. Ten, kdo svůj strach, úzkost postupně znásobí tak, aby jeho vztek byl nekonečný, zavře si tím cestu k životu. A čas nezná slitování.

Ptáme-li se na počátku, jak klikatá je cesta pacienta s onkologickou diagnózou ke svému onkologovi, pak odpověď je nasnadě. Empatický lékař pozná na svém novém pacientovi, že jeho zápas při zvažování cesty do onkologické ambulance byl psychicky neskutečně vyčerpávající a dlouhý. Jistě nebude depresí sužovaného pacienta vítat při pohledu na laboratorní a jiné výsledky slovy výčitek za pozdní příchod. Takovému ztrápenému pacientu by jistě hojivě zněla uvítací slova: „Je moc dobře, že jste k nám konečně našel cestu. Pokusíme se po ní spolu jít za uzdravením.“

Libuše Kalvodová

Mgr. Libuše Kalvodová

reg. klinický psycholog, předsedkyně psychoonkologické sekce

České onkologické společnosti ČLS JEP

Interní hematoonkologická klinika LF MU a FN Brno

Jihlavská 20, 625 00 Brno

libuse.kalvodova@seznam.cz